

ΜΑΡΤΙΝ Ο'ΚΑΪΝ

Η ΖΩΗ ΚΑΤΩ ΑΠ' ΤΟ ΧΩΜΑ

Μυθιστόρημα

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η μετάφραση του παρόντος έργου πραγματοποιήθηκε με την αρωγή του οργανισμού Literature Ireland. 🍀

Κατόπιν συνεννόησης με τους κληρονόμους του συγγραφέα, η μετάφραση στα ελληνικά στηρίχτηκε στις αγγλικές μεταφράσεις: (α) Máirtín Ó Cadhain, *The Dirty Dust: Cré na Cille*, translated from Irish by Alan Titley, Yale University Press, Νιου Χέιβεν-Λονδίνο 2015 και (β) Máirtín Ó Cadhain, *Graveyard Clay. Cré na Cille. A Narrative in Ten Interludes*, translated by Liam Mac Con Iomaire and Tim Robinson, Yale University Press, Νιου Χέιβεν-Λονδίνο 2016, καθώς και στη γερμανική μετάφραση: Máirtín Ó Cadhain, *Grabgefllüster*, übersetzt von Gabriele Haefs, Alfred Kröner Verlag, Στουτγάρδη 2017.

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ: Máirtín Ó Cadhain, *Cré na Cille*

© Copyright Cló Iar-Chonnacht, 1967, 2017

First published by Sáirséal & Dill, Dublin, Ireland, 1967

© Copyright για την ελληνική γλώσσα Εκδόσεις Καστανιώτη Α.Ε., Αθήνα 2018

1η έκδοση: Οκτώβριος 2020

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση ή αναπαραγωγή του παρόντος έργου στο σύνολό του ή τμημάτων του με οποιονδήποτε τρόπο, καθώς και η μετάφραση ή διασκευή του ή εκμετάλλευσή του με οποιονδήποτε τρόπο αναπαραγωγής έργου λόγου ή τέχνης, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2121/1993 και της Διεθνούς Σύμβασης Βέρνης-Παρισιού, που κυρώθηκε με το ν. 100/1975. Επίσης απαγορεύεται η αναπαραγωγή της στοιχειοθεσίας, σελιδοποίησης, εξοφύλλου και γενικότερα της όλης αισθητικής εμφάνισης του βιβλίου, με φωτοτυπικές, ηλεκτρονικές ή οποιεσδήποτε άλλες μεθόδους, σύμφωνα με το άρθρο 51 του ν. 2121/1993.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ Α.Ε.

ΓΡΑΦΕΙΑ: Θεμιστοκλέους 104, 106 81 Αθήνα

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: Ζαλόγγου 11, 106 78 Αθήνα

☎ 210-330.12.08 – 210-381.63.10 FAX: 210-382.25.30

e-mail: info@kastaniotis.com

www.kastaniotis.com

ISBN 978-960-03-6802-4

ΑΥΤΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ
ΤΥΠΩΘΗΚΕ
ΣΕ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ
ΧΑΡΤΙ ♻️

ΚΕΦΑΛΑΙΑ

ΙΝΤΕΡΛΟΥΔΙΟ ΠΡΩΤΟ: Η μαύρη γη	9
ΙΝΤΕΡΛΟΥΔΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: Η σκόρπια γη	50
ΙΝΤΕΡΛΟΥΔΙΟ ΤΡΙΤΟ: Η χαίνουσα γη	80
ΙΝΤΕΡΛΟΥΔΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ: Η θρυμματισμένη γη	113
ΙΝΤΕΡΛΟΥΔΙΟ ΠΕΜΠΤΟ: Η οστεοκοπρισμένη γη	142
ΙΝΤΕΡΛΟΥΔΙΟ ΕΚΤΟ: Η ζυμωμένη γη	176
ΙΝΤΕΡΛΟΥΔΙΟ ΕΒΔΟΜΟ: Η καλουπωμένη γη	210
ΙΝΤΕΡΛΟΥΔΙΟ ΟΓΔΟΟ: Η πυρωμένη γη	249
ΙΝΤΕΡΛΟΥΔΙΟ ΕΝΑΤΟ: Η ισοπεδωμένη γη	293
ΙΝΤΕΡΛΟΥΔΙΟ ΔΕΚΑΤΟ: Η λευκή γη	331
ΕΠΙΜΕΤΡΟ	377
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ	383

ΙΝΤΕΡΛΟΥΔΙΟ ΠΡΩΤΟ

Η μαύρη γη

[1]

ΑΡΑΓΕ με έθαιψαν στην πτέρυγα της Μίας Λίρας¹ ή στην πτέρυγα των Δεκαπέντε Σελινιών; Ή μήπως τους καβάλησε ο διάολος και με παράχωσαν στην πτέρυγα της Μισής Γκινέας, παρά τα τόσα παρακάλια μου; Την ημέρα του θανάτου μου φώναξα πρωί-πρωί τον Πόντρικ από την κουζίνα, «Σε ικετεύω, Πόντρικ, παιδί μου», του είπα, «θάψε με στην πτέρυγα της Μίας Λίρας, ακούς, της Μίας Λίρας! Μερικοί από μας είναι βέβαιοι θαμμένοι στην πτέρυγα της Μισής Γκινέας, ακόμα κι έτσι όμως...»

Τους είπα να μου πάρουν το καλύτερο φέρετρο απ' το μαγαζί του Τάικ. Είναι καλής ποιότητας, δρύινο, όπως και να 'χει... Φοράω το σκαπουλάριο.² Και το σάβανο... Τα είχα ετοιμάσει η ίδια... Το πανί έχει ένα λεκέ σαν μουτζούρα. Όχι, δεν είναι λεκές. Δαχτυλιά είναι. Η νύφη μου, είμαι σίγουρη. Τέτοια τσαπατσούλα που είναι... Ω, Θεέ μου, λες να το είδε η Νελ; Σίγουρα θα 'ρθε κι εκείνη. Όχι πως θα την είχα αφήσει, βέβαιο, αν περνούσε απ' το χέρι μου...

Κοίτα πόσο χάλια έκοψε η Μικρούλα Κόιτ το σάβανό μου. Πάντα το 'λεγα ότι δεν θα 'πρεπε να της δίνουν ούτε σταγόνα να πιει, ούτε σ' εκείνη ούτε στη γρια-Σόρρα, προτού να βγει η σορός απ' το σπίτι. Του το 'πα του Πόντρικ, να μην τις αφήσει να κόψουν το σάβανο αν είχαν μπεκρουλιάσει. Είναι όμως αδύνατο να κρατήσεις τη Μικρούλα Κόιτ μακριά από νεκρούς.

Η μεγαλύτερη χαρά της ζωής της ήταν να υπάρχει κάθε μέρα κι ένας νεκρός σε κάποιο από τα δύο χωριά. Ήταν ικανή ν' αφήσει τη σοδειά να σαπίζει στο χωράφι, μόνο και μόνο για να βάλει στο χέρι ένα πτώμα...

Έχω στο στήθος μου τον Εσταυρωμένο που αγόρασα στην ιεραποστολή... Πού είναι όμως ο άλλος σταυρός, ο μαύρος, εκείνος που είχε δώσει η γυναίκα του Τομίοισιν να μου ευλογήσουν στο προσκύνημα του Νοκ,³ την τελευταία φορά που πήραν μέσα τον Τομίοισιν δεμένο; Τους είχα πει να μου φορέσουν κι εκείνον τον σταυρό. Είναι πολύ πιο ωραίος απ' αυτόν. Ο Εσταυρωμένος σε τούτον εδώ έχει στραβώσει, από τότε που τον έριξαν κάτω τα παιδιά του Πόντρικ, ενώ στον μαύρο είναι άψογος. Μα, τι έπαθα; Έχω χάσει τελείως το μυαλό μου. Να τος, εδώ είναι, κάτω απ' το κεφάλι μου. Κρίμα που δεν μου τον φόρεσαν στο στήθος...

Θα μπορούσαν να μου είχαν τυλίξει καλύτερα το ροζάριο γύρω απ' τα δάχτυλα. Αυτό είναι σίγουρα δουλειά της Νελ. Θα το είχε καταφχαριστηθεί αν το ροζάριο γλιστρούσε στο πάτωμα την ώρα που με βάζαν στο φέρετρο. Θεέ μου, αλίμονο της έτσι και πέσει στα χέρια μου...

Ελπίζω ν' άναψαν στην εκκλησία τα οκτώ κεριά πάνω απ' το κεφάλι μου. Τους τα είχα ετοιμάσει κιόλας, τα 'χα αφήμένα στην άκρη του μπαούλου, κάτω απ' το μισθωτήριο συμβόλαιο. Για κανένα νεκρό ως τώρα δεν άναψαν ποτέ οκτώ κεριά σ' αυτήν την εκκλησία! Στον Κόριν έβαλαν μόνο τέσσερα. Στον Λιάμ Τόμοις, τον ράφτη, άναψαν έξι, εκείνος όμως είχε στην Αμερική μια κόρη καλόγρια.

Τους είπα να πάρουν τρία βαρελάκια μαύρη μπύρα⁴ για το ξενύχτισμα, κι ο Έμον ο Βουνοχωρίτης⁵ μού υποσχέθηκε, χωρίς πολλά παρακάλια, ότι αν κατόρθωνε να βρει τίποτα γερά σπιρτα⁶ στα ξώμερα θα τα έφερνε ο ίδιος. Ήταν το λιγότερο που μπορούσε να κάνει, μετά από τόσα λεφτά που έριχνα στο πανέρι⁷ σε κάθε κηδεία. Πρέπει να φτάνουν τουλάχιστον τις δε-

κατέσσερις με δεκαπέντε λίρες. Πάντα έστελνα κάποιον δικό μου, ή έστω ένα σελίνι, σε κηδείες όπου κανονικά δεν χρωστούσα να πάω, ιδιαίτερα τα τελευταία πέντε με έξι χρόνια που ένωθα να βαραίνω όλο και περισσότερο. Φαντάζομαι πως απ' το βουνό θα ήρθαν όλοι. Αν δεν ήρθαν, κρίμα. Στο κάτω-κάτω, είχαμε πάει κι εμείς στους δικούς τους. Αυτό θα πρόσθεσε στο πανέρι μου σχεδόν μία λίρα. Κι οι άλλοι, από το Ντίρε Λοχ,⁸ θ' ακολουθήσαν σίγουρα το συγγενολόι. Πες άλλη μία λίρα, πάνω-κάτω. Κι απ' το Γκλαν να Μπούλιε μου χρωστούσαν μια κηδεία. Δεν θα παραξενευόμουν, ωστόσο, αν ο Στέφαν ο Γλυκομίλητος δεν είχε έρθει. Εμείς πήγαμε στις κηδείες όλων των δικών του, αυτός όμως θα είπε σίγουρα πως το 'μαθε αφού με έθαψαν. Και τι παράσταση θα έδωσε μετά! «Σου τ' ορκίζομαι, Πόντρικ Ο' Λιντάν, θα είχα έρθει στην κηδεία, ακόμα κι αν ήταν το τελευταίο πράγμα που θα έκανα στη ζωή μου. Της το χρωστούσα, της Κατρίνας Πόντιν, να έρθω στην κηδεία της, ακόμα κι αν έπρεπε να συρθώ ως εκεί με τα γόνατα. Το 'φρε ο μως ο διάλογος να μάθω για την κηδεία το απόγευμα, αφού είχε τελειώσει. Κάποιος νεαρός...» Ο Γλυκομίλητος Στέφαν, ο αρχιψεύταρος...

Αναρωτιέμαι αν με μοιρολόγησαν καταπώς μου 'πρεπε.⁹ Κακά τα ψέματα, η γρια-Σόρχα, αν δεν έγινε στουπί στο μεθύσι, θα 'ξερε να κάνει και τις πέτρες να δακρύσουν με τα μοιρολόγια της. Είμαι βέβαιος πως κι η Νελ μ' έκλαψε, αν και στα μάγουλά της δεν θα κύλησε ούτε ένα δάκρυ. Η σκρόφα! Όσο ήμουν ζωντανή, ούτε στο σπίτι δεν θα 'χε τολμήσει να πλησιάσει...

Τώρα θα τρίβει τα χέρια της. Πίστευα πως θα ζούσα λίγα χρόνια ακόμα για να τη θάψω, τη βρόμα. Πάει κατά διάλου από τότε που ο γιος της έπαθε το ατύχημα. Και πιο πριν ακόμα, όλο στον γιατρό ήτανε. Όχι πως έχει και τίποτα σοβαρό. Ρευματισμούς. Θα περάσει καιρός μέχρι να τη στείλουν στον τάφο. Προσέχει πολύ, βλέπεις. Εγώ δεν πρόσεχα, και να πού κατέληξα. Σκοτώθηκα στη δουλειά... Αν είχα κάνει κάτι γι' αυ-

τούς τους πόνους πριν γίνουν χρόνιοι... Άμα φτάσει όμως να σε χτυπήσει στα νεφρά, τα 'φαγες τα ψωμιά σου.

Όπως και να 'χει, ήμουν δυο χρόνια μεγαλύτερη από τη Νελ... Πρώτα ήταν η Μπάμπα, μετά εγώ και μετά η Νελ. Του Αρχάγγελου Μιχαήλ¹⁰ έκλεισα ένα χρόνο που πήρα σύνταξη. Την πήρα όμως πρόωρα. Η Μπάμπα είναι τώρα κοντά εβδομήντα τριών. Της αρέσει δεν της αρέσει, δεν έχει πολλά ψωμιά ακόμα. Στην οικογένειά μας δεν ζούμε πολύ. Όταν μάθει πως πέθανα θα καταλάβει πως όπου να 'ναι έρχεται κι η σειρά της και τότε θα κάνει σίγουρα τη διαθήκη της... Θ' αφήσει και την τελευταία της πένα στη Νελ. Μου την έφερε τελικά, η παλιοβρόμα: την άρμεξε καλά την Μπάμπα. Αν όμως είχα καταφέρει να μείνω ζωντανή μέχρι να κάνει η Μπάμπα τη διαθήκη της, θα μου 'χε αφήσει σίγουρα τη μισή της περιουσία, ό,τι κι αν έλεγε η Νελ. Έλα όμως που δεν είναι να βασίζεσαι στην Μπάμπα!... Σε μένα ήταν που έγγραφε συνέχεια, επί τρία χρόνια, αφότου έφυγε από την οικογένεια του Μπρίαν στο Νόργουντ και πήγε στη Βοστώνη. Όπως και να 'χει, ήταν μεγάλη ανάσα που ξέκοψε τελικά από κείνη τη σφηκοφωλιά...

Δεν συγχώρεσε όμως ποτέ στον Πόντρικ ότι παντρεύτηκε εκείνη τη στρίγκλα από το Γκορτ Ρίμπαχ κι άφησε τη Μαγκ του Θεριακωμένου Μπρίαν στα κρύα του λουτρού. Ούτε που θα 'χε πλησιάσει ποτέ στο σπίτι της Νελ, τότε που γύρισε απ' την Αμερική, αν ο γιος της Νελ δεν είχε παντρευτεί τη Μαγκ. Και γιατί άλλωστε;... Μια σκέτη τρύπα ήταν εκείνο το σπίτι! Μια ποντικότρυπα! Σίγουρα δεν έκανε για επισκέπτη από την Αμερική. Δεν μπορώ να καταλάβω πώς ανέχτηκε να ζει εκεί μέσα, μετά από το σπίτι μας κι όλες εκείνες τις αμερικανικές σπιταρόνες. Όπως και να 'χει, δεν έμεινε και πολύ. Σύντομα ξανάφυγε πίσω στην Αμερική...

Δεν θα ξαναγυρίσει ποτέ πια στην Ιρλανδία. Μας έχει ξεγράψει. Ποιος ξέρει όμως, μπορεί να την τρώει ο κώλος της άμα τελειώσει ο πόλεμος, αν βέβαια είναι ακόμα ζωντανή. Όσο για

τη Νελ, αυτή θα μπορούσε να κλέψει μέχρι και το μέλι από μια κυψέλη με την καταποσύνη και τις γαλιφιές της. Η Μπάμπα, η γριά καρκαξά! Μπορεί να χώρισε τα τσανάκια της με την οικογένεια του Θεριακωμένου Μπρίαν στο Νόργουντ, έχει όμως ακόμα σε εκτίμηση την κόρη του Μπρίαν, τη Μαγκ. Τι βλάκας ήταν ο Πόντρικ μου που δεν άκουσε τη συμβουλή της και δεν παντρεύτηκε την κόρη εκείνου του ασχημομούρη καβγατζή! «Παράτα με ήσυχο», είπε ο βλάκας, «δεν θα έπαιρνα τη Μαγκ του Θεριακωμένου Μπρίαν ακόμα κι αν ήταν η τελευταία γυναίκα στην Ιρλανδία!» Η Μπάμπα έφυγε την ίδια στιγμή για το σπίτι της Νελ, λες κι είχε φάει χαστούκι κατάμουτρα, και δεν μας ξανάδε στα μάτια της, παρά μόνο μια φορά, τότε που πέρασε για ένα λεπτό το κατώφλι μας, τη μέρα που ξανάφευγε για την Αμερική.

— ... Ο Χίπλερ είναι η συμπάθειά μου. Ένας τέτοιος τους χρειάζεται...

— Αν ηττηθεί η Αγγλία, η χώρα μας θα κατοπεράσει. Έχουμε χάσει ήδη την αγορά...¹¹

— Καταραμένη σπορά του Ράφτη του Κουτσαύτη, εσύ με έφερες εδώ, πενήντα χρόνια πριν την ώρα μου! Πάντα την είχες έτοιμη την μπαμπεσιά. Μαχαίρια, πέτρες, μπουκάλια. Δεν έκατρες να χτυπηθούμε σαν άντρες, μόνο με μαχαίρωσες πίσω-πλατα...

— ... Αφήστε με να μιλήσω! Αφήστε με να μιλήσω...

— Θεός φυλάξοι! Ζωντανή είμαι ή πεθαμένη; Ζωντανοί ή πεθαμένοι είναι τούτοι εδώ; Στριγκλίζουν όλοι τους, όπως ακριβώς έκαναν και τότε που ζούσαν. Κι εγώ που νόμιζα πως, σαν θα βρισκόμουν στον τάφο, ξέγνοιαστη πια απ' τις αγγαρείες και τις σκοτούρες του νοικοκυριού, θα 'χα επιτέλους την ησυχία μου... Μα, γιατί τέλος πάντων τόση φασαρία μες στο χώμα;